

मधेश स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान सम्बन्धमा व्यवस्था

गर्न बनेको बिधेयक

प्रमाणीकरण मिति

.....

सम्बत् २०७७ सालको ऐन नम्बर.....

प्रस्तावना: प्रदेशमा स्वास्थ्य विज्ञानको सम्बन्धमा उच्चस्तरीय अध्ययन, अनुसन्धान तथा आवश्यक जनशक्ति तयार गर्न र सर्वसाधारण जनतालाई स्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न मधेश स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान स्थापना र सञ्चालन गर्नको लागि कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

प्रदेश नम्बर दुईको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “मधेश स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान ऐन, २०७७” रहेको छ ।
(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा :** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

- (क) "अस्पताल निर्देशक" भन्नाले शिक्षण अस्पताल निर्देशकलाई सम्झनुपर्छ । सो शब्दले शिक्षण अस्पतालको रूपमा प्रयोग गरिने अस्पतालको निर्देशकलाई समेत जनाउँछ ।
- (ख) "उपकुलपति" भन्नाले दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त उपकुलपति सम्झनुपर्छ ।
- (ग) "कुलपति" भन्नाले दफा १४ बमोजिमको कुलपति सम्झनुपर्छ ।
- (घ) "डीन" भन्नाले दफा १७ बमोजिमको डीन सम्झनुपर्छ ।
- (ङ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।
- (च) "परिषद्" भन्नाले दफा ७ बमोजिम गठित सञ्चालक परिषद् सम्झनुपर्छ ।
- (छ) "प्रतिष्ठान" भन्नाले दफा ३ बमोजिमको मधेश स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान सम्झनुपर्छ ।

- (ज) "प्राज्ञिक परिषद्" भन्नाले दफा ११ बमोजिमको परिषद् सम्झनुपर्छ ।
- (झ) "मन्त्रालय" भन्नाले सामाजिक विकास मन्त्रालयलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ञ) "मन्त्री" भन्नाले सामाजिक विकास मन्त्रीलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ट) "शिक्षाध्यक्ष र रजिष्ट्रार" भन्नाले दफा १८ बमोजिम नियुक्त शिक्षाध्यक्ष र रजिष्ट्रार सम्झनुपर्छ ।
- (ठ) "शिक्षक" भन्नाले प्रतिष्ठानमा अध्यापन गराउने प्रयोजनका लागि पूर्णकालिन तथा आंशिक रूपमा नियुक्त सहायक प्राध्यापक, उपप्राध्यापक, सह-प्राध्यापक र प्राध्यापकलाई सम्झनुपर्छ ।
- (ड) "समिति" भन्नाले दफा १० बमोजिमको सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ ।
- (ढ) "सरकार" भन्नाले प्रदेश नं. दुईको मन्त्रिपरिषद् सम्झनुपर्छ ।
- (ण) "सहकुलपति" भन्नाले दफा १५ बमोजिमको सहकुलपति सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद-२

प्रतिष्ठानको स्थापना, उद्देश्य तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

३. प्रतिष्ठानको स्थापना: (१) प्रदेशलाई स्वास्थ्य क्षेत्रमा आत्मनिर्भर बनाउँदै लैजान, सर्वसाधारण जनतालाई स्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न, स्वास्थ्य सम्बन्धी उच्चस्तरीय अध्ययन र अनुसन्धानको प्रबर्द्धन गर्न तथा आवश्यक जनशक्ति तयार गर्न मधेश स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान स्थापना गरिनेछ ।
- (२) प्रतिष्ठानको कार्यालय धनुषा जिल्लाको जनकपुरधाममा रहनेछ ।
४. प्रतिष्ठान स्वशासित संस्था हुने: (१) प्रतिष्ठान अविच्छिन्न उत्तराधिकारबाला एक स्वशासित संस्था हुनेछ ।
- (२) प्रतिष्ठानको काम कारवाहीको लागि एउटा छुट्टै छाप हुनेछ ।
- (३) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (४) प्रतिष्ठानले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजूर गर्न र मधेश स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर लाग्न सक्नेछ ।

५. प्रतिष्ठानको स्वरूपः प्रतिष्ठानमा देहाय बमोजिमका सङ्गठनहरू रहनेछन र तिनीहरूको सामुहिक रूप नै प्रतिष्ठानको स्वरूप हुनेछ;

- (क) सञ्चालक परिषद्
- (ख) सञ्चालक समिति
- (ग) प्राज्ञिक परिषद्
- (घ) संकाय
- (ङ) अनुसन्धान केन्द्र
- (च) शैक्षिक संस्था
- (छ) शिक्षण अस्पताल
- (ज) तोकिए बमोजिमका अन्य निकाय

६. प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकारः प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) आधुनिक चिकित्साशास्त्र र स्वास्थ्य क्षेत्रमा स्नातक तह, स्नातकोत्तर, विद्यावारिधी लगायतको स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न विषयहरूमा अध्ययन, अध्यापन तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने,
- (ख) प्रतिष्ठानद्वारा सञ्चालित कार्यको स्तर अभिवृद्धि गर्न स्वदेशी वा विदेशी विश्वविद्यालय, अस्पताल वा चिकित्सा

- विज्ञानसँग सम्बन्धित शैक्षिक संस्थाहरूसँग समन्वय, सहयोग गर्ने,
- (ग) स्वास्थ्य सम्बन्धी स्वदेशी तथा विदेशी विश्वविद्यालय, प्रतिष्ठान र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासित सम्बन्ध स्थापना, विस्तार र सुदृढ गरी पारस्परिक सहयोग आदान प्रदान गर्ने,
- (घ) स्वास्थ्य क्षेत्रमा योग्य जनशक्ति तयार गर्नको लागि स्वास्थ्य सम्बन्धी शिक्षण, प्रशिक्षण तथा अनुसन्धानको व्यवस्था गर्ने,
- (ङ) प्रतिष्ठानको उद्देश्य पूरा गर्नको लागि स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयहरूमा गोष्ठी, सम्मेलन आदि आयोजना गर्ने, गराउने तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न प्रकाशन गर्ने, गराउने,
- (च) प्रतिष्ठानको सञ्चालन तथा यसको उद्देश्य अनुरूप स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यको लागि स्वदेशी तथा विदेशी व्यक्ति र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय

- निकायबाट प्राविधिक तथा वस्तुगत सहयोग प्राप्त गरी परिचालन गर्ने,
- (छ) स्वास्थ्य सेवाको उपयोगिता र उपादेयता बारे जनमानसमा जागरुकता अभिवृद्धि गर्ने, गराउने,
- (ज) स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति एवं स्वास्थ्य क्षेत्रको विकासमा सम्बन्धित निकायमा राय, सुझाव, परामर्श दिने,
- (झ) हालको प्रादेशिक अस्पताल जनकपुरधामलाई यस प्रतिष्ठान मातहतमा राखी शिक्षण अस्पतालको रूपमा रूपान्तरण गर्ने।
- (ञ) प्रतिष्ठानले दिने शिक्षा तथा तालिमको व्यवस्था गर्ने, परीक्षा लिने र प्रमाणपत्र तथा उपाधि प्रदान गर्ने,
- (ट) शैक्षिक कार्यक्रमको लागि पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक तयार गर्ने,
- (ठ) प्रदेशमा रहेका अन्य अस्पतालहरूसँग समन्वय कायम गरी अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान र स्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने, गराउने,

- (ड) छात्रवृत्ति, पदक र पुरस्कारहरु प्रदान गर्ने,
- (ढ) प्रतिष्ठानमा कार्यरत पदाधिकारी, शिक्षक एवं कर्मचारीहरुको सेवा, शर्त र सुविधा सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्ने,
- (ण) प्रतिष्ठानको विभिन्न पदमा तोकिए बमोजिम नियुक्ति गर्ने,
- (त) शैक्षिक र अन्य सेवा शुल्कहरु तोक्ने र प्राप्त गर्ने,
- (थ) अक्षयकोष खडा गरी तोकिए बमोजिम सञ्चालन गर्ने,
- (द) प्रतिष्ठानको उद्देश्य पूर्ति गर्न अन्य आवश्यक कामहरु गर्ने, गराउने।

परिच्छेद-३

सञ्चालक परिषद् र सञ्चालक समिति

७. सञ्चालक परिषद्को गठन: (१) देहाय बमोजिम सञ्चालक परिषद्को गठन हुनेछः-

- (क) सहकुलपति -अध्यक्ष
- (ख) प्रतिष्ठानको कार्यालय रहेको निर्वाचन क्षेत्रको प्रदेश सभा सदस्य -सदस्य
- (ग) उपाध्यक्ष, प्रदेश नीति आयोग -सदस्य

- (घ) सचिव, मन्त्रालय -सदस्य
- (ङ) सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना
मन्त्रालय -सदस्य
- (च) प्रमुख, कार्यालय रहेको स्थानीय
तह -सदस्य
- (छ) शिक्षाध्यक्ष -सदस्य
- (ज) डीन -सदस्य
- (झ) रजिष्ट्रार -सदस्य
- (ञ) अस्पताल निर्देशक -सदस्य
- (ट) चिकित्सा शास्त्रमा स्नातकोत्तर उतीर्ण
गरी कम्तिमा १५ वर्ष मेडिकल फिल्ड
वा अस्पतालमा कार्य गरेको वा
स्वास्थ्य वैज्ञानिक मध्येबाट
सहकुलपतिले मनोनित गरेका बढीमा
तीन जना -सदस्य
- (ठ) प्रतिष्ठानका शिक्षकहरू मध्येबाट
उपकुलपतिको सिफारिशमा
सहकुलपतिबाट मनोनित एक जना
महिला सहित दुई जना -सदस्य
- (ड) प्रतिष्ठित विद्वान, समाजसेवी, उद्योगपति
तथा व्यापारी मध्येबाट उपकुलपतिको

सिफारिशमा सहकुलपतिबाट मनोनित

बढीमा दुई जना -सदस्य

(ढ) पदपूर्ति समितिको अध्यक्ष-सदस्य

(ण) उपकुलपति -सदस्य-सचिव

(२) मनोनित सदस्यहरूको पदावधि पाँच

वर्षको हुनेछ ।

८. सञ्चालक परिषद्को बैठक र निर्णय: (१) सञ्चालक

परिषद्को बैठक कम्तिमा वर्षको एक पटक बस्नेछ ।

(२) सञ्चालक परिषद्को बैठकको अध्यक्षता परिषद्को अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूले आफू मध्येबाट छानेको सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(३) सञ्चालक परिषद्को कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत वा सो भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) बहुमतको निर्णय बैठकको निर्णय हुनेछ र बैठकमा बहुमत कायम हुन नसकेमा अध्यक्षले निर्णयात्मक मत दिन सक्नेछ ।

(५) बैठकको अन्य कार्यविधि परिषद् आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(६) बैठकको निर्णय परिषद्को सदस्य-सचिवबाट प्रमाणित गरिनेछ ।

९. सञ्चालक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) यस ऐनमा अन्यत्र लेखिएको काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) प्रतिष्ठानबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम सम्बन्धी नीति निर्धारण गर्ने ।

(ख) प्रतिष्ठानको आवश्यक विनियम बनाउने ।

(ग) प्रतिष्ठानको योजना तथा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

(घ) प्रतिष्ठानको वार्षिक कार्यक्रमको प्रगति सम्बन्धी समीक्षा एवं मूल्याङ्कन गर्ने र वार्षिक बजेट स्वीकृत गर्ने ।

(ङ) तोकिए बमोजिमका अन्य कामहरू गर्ने ।

(२) प्रतिष्ठानले यस ऐन बमोजिम आफूले गर्नुपर्ने कुनै काम गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार समिति र उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठित समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा कार्यविधि परिषद्ले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

१०. सञ्चालक समितिको गठन: (१) प्रतिष्ठानको सञ्चालक समिति देहाय बमोजिमको हुनेछ:-

(क)	उपकुलपति	-अध्यक्ष
(ख)	शिक्षाध्यक्ष	-सदस्य
(ग)	डीन	-सदस्य
(घ)	अस्पताल निर्देशक	-सदस्य
(ङ)	प्रतिष्ठानका विभागीय प्रमुखहरु मध्येबाट उपकुलपतिको सहकुलपतिबाट मनोनित गरेको दुई जना	सिफारिशमा -सदस्य
(च)	प्रतिनिधि, मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	पदपूर्ति समितिको अध्यक्ष	-सदस्य
(ज)	रजिष्ट्रार	-सदस्य- सचिव
(२)	उपदफा (१) को खण्ड (ङ)	

बमोजिमका सदस्यहरुको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ ।

(३) सञ्चालक समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- (क) सञ्चालक परिषद्को निर्णय तथा निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (ख) प्रतिष्ठानको लागि आवश्यक पर्ने कानूनको मस्यौदा तयार गरी स्वीकृतिको लागि सञ्चालक परिषद्मा पेश गर्ने,
- (ग) प्रतिष्ठानको नीति, योजना, वार्षिक कार्यक्रम, प्रगति विवरण, वार्षिक बजेट, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन तथा अन्य प्रस्तावहरू तयार गरी स्वीकृतिको लागि सञ्चालक परिषद्मा पेश गर्ने,
- (घ) मातहतका निकायबाट सम्पन्न भएका काम कारवाहीको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने तथा आवश्यकता अनुसार त्यस्ता निकायलाई निर्देशन दिने,
- (ङ) सञ्चालक परिषद्को नीति निर्देशनको अधीनमा रही प्रतिष्ठानको कोष तथा चल, अचल सम्पत्तिको सञ्चालन, रेखदेख संरक्षण ठेक्कापट्टा सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,

तर सरकारबाट प्राप्त अचल सम्पत्ति बेचबिखन गर्दा सरकारको स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

- (च) पदपूर्ति समितिले प्रदेश लोकसेवा आयोगको समन्वय र सहकार्यमा प्रतिष्ठानको लागि आवश्यक पर्ने शिक्षक तथा कर्मचारीको भर्ना नियुक्ति तथा बढुवा गर्ने,
- (छ) पदपूर्ति सम्बन्धी कार्यविधि प्रदेश लोकसेवा आयोगको मापदण्ड बमोजिम निर्धारण गर्नुपर्नेछ ।
- (ज) प्रतिष्ठानलाई प्राप्त विभिन्न किसिमका सहयोग ग्रहण गर्ने,
- (झ) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने, गराउने ।

परिच्छेद-४

प्राज्ञिक परिषद् गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

११. प्राज्ञिक परिषद्को गठन: (१) प्रतिष्ठानको शैक्षिक, प्राज्ञिक तथा अनुसन्धानात्मक कार्यलाई व्यवस्थित एवं नियमित गर्ने निकायको रूपमा एक प्राज्ञिक परिषद् रहनेछ ।

(२) प्रज्ञिक परिषद्को गठन देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) उपकुलपति -अध्यक्ष
(ख) प्रतिष्ठानका विभिन्न विषयगत समितिका अध्यक्षहरू -सदस्य
(ग) प्रतिष्ठानका परीक्षा सम्बन्धी निकायका प्रमुखहरू -सदस्य
(घ) शिक्षकहरूमध्ये सञ्चालक समितिको सिफारिशमा सञ्चालक परिषद्बाट मनोनित कम्तिमा एक जना महिला सहित दुई जना -सदस्य
(ङ) स्वास्थ्य क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याएका व्यक्तिहरूमध्ये सञ्चालक समितिको सिफारिशमा सञ्चालक परिषद्बाट मनोनित कम्तिमा एक जना महिला सहित दुई जना -सदस्य
(च) अस्पताल निर्देशक -सदस्य
(छ) शिक्षाध्यक्ष -सदस्य सचिव
(३) उपदफा (२) खण्ड (घ) र (ङ)

बमोजिम मनोनित सदस्यहरूको पदावधि तीन वर्षको हुनेछ ।

(४) मनोनित सदस्यको पद कुनै कारणले रिक्त हुन गएमा सो पदमा पहिला जुन प्रक्रियाबाट पूर्ति गरिएको हो, सोही प्रक्रिया बमोजिम अर्को व्यक्तिलाई मनोनयन गरिनेछ ।

(५) प्राज्ञिक परिषद्को बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. प्राज्ञिक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार: (१)
प्राज्ञिक परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

(क) प्रतिष्ठानको शैक्षिक, प्राज्ञिक तथा अनुसन्धानात्मक कार्यलाई व्यवस्थित एवं नियमित गर्न आवश्यक नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाई स्वीकृतिको लागि परिषद्मा पेश गर्ने,

(ख) स्वास्थ्य विज्ञान सम्बन्धी विभिन्न विषय र तहमा शिक्षा प्रदान गर्न अध्ययन तथा अनुसन्धान कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गराउने,

(ग) प्रतिष्ठानको लागि आवश्यक पर्ने शिक्षकको योग्यता निर्धारण गर्ने,

- (घ) प्रतिष्ठानबाट सञ्चालन हुने अध्ययन, अनुसन्धान, तालिम र प्रशिक्षण कार्यक्रमको स्तर निर्धारण तथा पाठ्यक्रम स्वीकृत गर्ने,
- (ङ) आरक्षण सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण गर्ने,
- (च) परीक्षाको मापदण्ड निर्धारण गर्ने,
- (छ) परीक्षा सञ्चालन र नतिजा प्रकाशन गर्ने,
- (ज) प्रतिष्ठानबाट सञ्चालित अध्ययन कार्यक्रममा सफल हुने विद्यार्थीलाई उपाधि प्रदान गर्न सञ्चालक परिषद्मा सिफारिश गर्ने,
- (झ) प्रतिष्ठानको तर्फबाट प्रदान गरिने मानार्थ उपाधि, छात्रवृत्ति, पदक र पुरस्कार प्रदान गर्न सञ्चालक परिषद्मा सिफारिश गर्ने,
- (ञ) गुणस्तरीय पाठ्यक्रम तयार गर्ने,
- (ट) प्रतिष्ठानबाट सञ्चालन हुने अध्ययन, अनुसन्धान, तालिम तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमको मूल्याङ्कन गर्ने,

- (ठ) अध्ययन, तालिम तथा अनुसन्धान बापतको शुल्क निर्धारण गर्ने,
- (ड) सञ्चालक परिषद्बाट स्वीकृत प्राज्ञिक परिषद्सँग सम्बन्धित निर्णय कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने,
- (ढ) तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने ।

परिच्छेद-५

पदपूर्ति समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

१३. पदपूर्ति समिति गठन: (१) प्रतिष्ठानको शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति तथा बढुवाको लागि सिफारिश गर्न एक पदपूर्ति समिति रहनेछ ।

(२) पदपूर्ति समितिमा देहायका सदस्यहरू रहनेछन्-

- (क) सञ्चालक समितिको सिफारिशमा सञ्चालक परिषद्ले तोकेको व्यक्ति -अध्यक्ष
- (ख) डीन -सदस्य
- (ग) प्रदेश लोकसेवा आयोगले तोकेको कम्तिमा अधिकृत स्तर नवौं तहको प्रतिनिधि -सदस्य

- (घ) शिक्षकहरूमध्ये सञ्चालक समितिले नियुक्ति गरेको एक जना -सदस्य
 (ङ) अस्पताल निर्देशक -सदस्य
 (च) रजिष्ट्रार -सदस्य सचिव
 (३) उपदफा (२) को खण्ड (क)

बमोजिमका अध्यक्षको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ ।

(४) पदपूर्ति समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) पदपूर्ति समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) पदपूर्ति समितिको अध्यक्ष तथा सदस्यको योग्यता पारिश्रमिक र सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-६

पदाधिकारी, शिक्षक तथा कर्मचारी

१४. कुलपति: (१) मुख्यमन्त्री प्रतिष्ठानको कुलपति हुनेछ ।
 (२) दीक्षान्त समारोहमा कुलपतिले अध्यक्षता गर्नेछन् ।
१५. सहकुलपति: प्रदेश सरकारको मन्त्री प्रतिष्ठानको सहकुलपति हुनेछ ।

१६. उपकुलपतिको नियुक्ति: (१) चिकित्साशास्त्रका प्राध्यापकहरू मध्येबाट सहकुलपतिको सिफारिशमा कुलपतिले उपकुलपतिको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपकुलपति प्रतिष्ठानको पूरा समय काम गर्ने कार्यकारी प्रमुख हुनेछ ।

(३) उपकुलपतिको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ । निजको पदावधि पुनः एक कार्यकाल थप हुन सक्नेछ ।

(४) उपकुलपतिको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) उपकुलपतिको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. डीन: (१) प्रतिष्ठानको संकायको प्रमुख भई काम गर्नको लागि शिक्षाध्यक्षको सिफारिशमा उपकुलपतिले आवश्यकता अनुसार डीनको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) डीनको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ ।

(३) डीन प्रतिष्ठानको पूरा समय काम गर्ने पदाधिकारी हुनेछ ।

(४) डीनको नियुक्तिको योग्यता, काम, कर्तव्य र अधिकार पारिश्रमिक, सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१८. शिक्षाध्यक्ष, र रजिष्ट्रार र अस्पताल निर्देशकको नियुक्ति:

(१) उपकुलपतिको सिफारिशमा सहकुलपतिले शिक्षाध्यक्ष, रजिष्ट्रार र अस्पताल निर्देशकको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) शिक्षाध्यक्ष, रजिष्ट्रार र अस्पताल निर्देशकको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ ।

(३) शिक्षाध्यक्ष र रजिष्ट्रारको योग्यता, काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) शिक्षाध्यक्ष, रजिष्ट्रार र अस्पताल निर्देशकको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. अन्य पदाधिकारी: (१) प्रतिष्ठानमा तोकिए बमोजिमका अन्य पदाधिकारी रहन सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको पदाधिकारीको नियुक्ति, काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवाको शर्त सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. पदबाट हटाउन सकिने: (१) प्रतिष्ठानको उपकुलपति, शिक्षाध्यक्ष, डीन रजिष्ट्रार अस्पताल निर्देशकले आफ्नो पद अनुसारको दायित्व पूरा गरेको नदेखिएमा सहकुलपतिले एक छानबिन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित छानबिन समितिले सो सम्बन्धमा आवश्यक छानबिन गरी आफ्नो प्रतिवेदन सहकुलपति समक्ष पेश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदनमा उपकुलपतिले आफ्नो पद अनुसारको दायित्व पूरा गरेको छैन भनी देखिएमा सहकुलपतिको सिफारिशमा प्रदेश सरकारले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदनमा शिक्षाध्यक्ष वा रजिष्ट्रार वा डीन अस्पताल निर्देशकले आफ्नो पद अनुसारको दायित्व पूरा गरेको छैन भनी देखिएमा सहकुलपतिले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम गठित छानबिन समितिले उपदफा (२) बमोजिम छानबिन गर्दा निजलाई आफ्नो सफाईको मौका दिनुपर्नेछ ।

(६) छानविन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२१. प्रतिष्ठानको शिक्षक तथा कर्मचारीको नियुक्ति, सेवा शर्त तथा पारिश्रमिक सम्बन्धी व्यवस्था: प्रतिष्ठानको शिक्षक तथा कर्मचारीहरूको नियुक्ति, योग्यता सेवाको शर्त तथा पारिश्रमिक सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२२. कर्मचारी प्रतिष्ठानमा रहन सक्ने: (१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रादेशिक अस्पताल जनकपुरधाममा कार्यरत स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीहरूमध्ये प्रतिष्ठानमा काम गर्न चाहने कर्मचारीले यस ऐन अन्तर्गत बनेको कर्मचारी सेवा सम्बन्धी विनियम प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र मन्त्रालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ । यस सम्बन्धी अन्य प्रकृया तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिने कर्मचारीलाई प्रतिष्ठानले आवश्यकता अनुसार प्रतिष्ठानको कर्मचारीको रूपमा रहने स्वीकृति दिएमा त्यस्ता कर्मचारी प्रतिष्ठानको कर्मचारी मानिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिष्ठानमा रहने कर्मचारीले स्वास्थ्य सेवामा काम गरेको सेवा अवधि प्रतिष्ठानको सेवा अवधिमा गणना हुनेछ ।

परिच्छेद-७

संकाय, शैक्षिक संस्था, शिक्षण अस्पताल तथा अन्य निकाय

२३. संकाय तथा अनुसन्धान केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था: (१)

प्रतिष्ठानले आवश्यकता अनुसार संकाय तथा अनुसन्धान केन्द्रको स्थापना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापित संकाय तथा अनुसन्धान केन्द्रको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२४. शैक्षिक संस्थाको स्थापना तथा संचालन: (१) प्रतिष्ठानले

स्वास्थ्य क्षेत्रमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न र गुणस्तरीय एवं सुलभ स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनको लागि शैक्षिक संस्था स्थापना गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापित शैक्षिक संस्थाको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२५. शिक्षण अस्पतालको स्थापना र सञ्चालन: (१) प्रतिष्ठानले

स्वास्थ्य क्षेत्रमा उच्चस्तरीय अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्न र गुणस्तरीय एवं सुलभ स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनको लागि शिक्षण अस्पतालको स्थापना गर्नेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेको प्रादेशिक

अस्पताल जनकपुरधाम उपदफा (१) बमोजिम शिक्षण अस्पतालको रूपमा स्थापना भएको मानिनेछ ।

(३) प्रादेशिक अस्पताल जनकपुरधामको नाउँमा रहेको चल-अचल सम्पतिको स्वामित्व स्वतः प्रतिष्ठानमा हस्तान्तरण भएको मानिनेछ ।

परिच्छेद-८

प्रतिष्ठानको कोष, लेखा तथा लेखापरीक्षण

२६. प्रतिष्ठानको कोष: (१) प्रतिष्ठानको एक छुट्टै कोष हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:-

- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ग) कुनै व्यक्ति, संस्था वा सरकारबाट प्राप्त चन्दा, सहायता, अनुदान वा ऋण रकम, चल-अचल सम्पति,
- (घ) अन्य कुनै श्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) प्रतिष्ठानको कोषको रकम कुनै बाणिज्य बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(४) प्रतिष्ठानको सबै खर्चहरू उपदफा (२) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

(५) कोष र खाताको सञ्चालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२७. लेखा र लेखा परीक्षण: (१) प्रतिष्ठानको आय-व्ययको लेखा तोकिए बमोजिम राख्नुपर्नेछ ।

(२) प्रतिष्ठानको लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षक वा निजले तोकेको लेखापरीक्षकबाट हुनेछ ।

परिच्छेद-९

आरक्षण तथा छात्रवृत्ति सम्बन्धी व्यवस्था

२८. आरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था: (१) प्रतिष्ठानले प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा विभिन्न तहमा विद्यार्थी भर्ना गर्दा सामुदायिक विद्यालयबाट प्रवेशिका परीक्षा वा सो सरह उत्तीर्ण गरेका आर्थिक रूपले विपन्न नेपाली विद्यार्थीलाई दश प्रतिशत स्थानको लागि आरक्षणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आरक्षण गरिएका स्थानमा मधेशी, महिला, मुस्लिम, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेश आन्दोलनका घाइते, शहीद परिवार तथा पिछडिएका वर्गका विद्यार्थीलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम आरक्षण गर्दा प्रतिस्पर्धाद्वारा विद्यार्थी छनौट गरिनेछ ।

२९. छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने: (१) प्रतिष्ठानले प्रत्येक शैक्षिक सत्रमा भर्ना गर्ने कुल विद्यार्थी संख्याको कम्तिमा पच्चीस प्रतिशत स्थानमा विपन्न विद्यार्थीलाई पूर्णरूपमा छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

स्पष्टीकरण: यस दफा प्रयोजनको लागि "विपन्न" भन्नाले सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गरी प्रवेशिका परीक्षा वा सो सरह उत्तीर्ण गरेका विद्यार्थीहरूमध्ये तोकिएको आधारमा सम्बन्धित स्थानीय तहले विपन्न भनी सिफारिश गरेको विद्यार्थीलाई जनाउँछ ।

(२) उपदफा (२) बमोजिम पच्चीस प्रतिशतलाई शतप्रतिशत मानी सोको पैतालीस प्रतिशत स्थानमा मधेशी, मुस्लिम, महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेश आन्दोलनका घाइते तथा शहीद परिवार विद्यार्थीलाई मात्र छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ ।

(३) प्रतिष्ठानले विपन्न विद्यार्थीलाई आंशिक रूपमा छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) र (२) बमोजिम छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने आधार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) कुनै निकाय वा संस्थाले कुनै विद्यार्थीलाई प्रतिष्ठानमा अध्ययनको लागि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

३०. छात्रवृत्ति वापत तोकेको स्थानमा काम गर्नुपर्ने: (१) यस ऐन बमोजिम आरक्षण वा छात्रवृत्तिमा अध्ययन गरेको विद्यार्थीले सरकारलाई जानकारी गराई तोकेको अवधिभर तोकेको क्षेत्र, निकाय वा संस्थामा काम गर्नुपर्नेछ । सोको जानकारी सरकारलाई गराउनुपर्नेछ ।

(२) कुनै निकाय वा संस्थाको छात्रवृत्तिमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीले त्यस्तो छात्रवृत्ति पाए वापत कुनै ठाउँमा निश्चित अवधिसम्म काम गर्नुपर्ने गरी छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने निकाय वा संस्थाले शर्त राखेको भए सोही शर्त बमोजिम र त्यसरी शर्त नराखेको भए उपदफा (१) बमोजिमको अवधिभर काम गर्नुपर्नेछ ।

(३) दफा २८ बमोजिमको आरक्षण र प्राथमिकता वा छात्रवृत्तिमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीले उपदफा (१) वा (२) मा उल्लेखित पूरा अवधि काम गरेपछि मात्र प्रतिष्ठानले त्यस्तो विद्यार्थीलाई शैक्षिक योग्यताको स्थायी प्रमाणपत्र दिनेछ ।

(४) प्रतिष्ठानले दफा २८ बमोजिमको आरक्षण, प्राथमिकता वा छात्रवृत्तिमा अध्ययन गर्ने

विद्यार्थी बाहेक प्रतिष्ठानमा अध्ययन गर्ने अन्य विद्यार्थीलाई अध्ययन पश्चात आवश्यक परेमा तोकेको स्वास्थ्य संस्थामा काम गर्न प्रोत्साहित गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम तोकेको अवधिभर काम नगरेमा सो अवधि वापत छात्रवृत्तिमा लागेको खर्च अनुसारको रकम प्रदेश सरकारलाई फिर्ता गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-१०

विविध

३१. सेवा लिन सक्ने: (१) मन्त्रालयको निर्देशन तथा सहमतिमा प्रदेश सरकार अन्तर्गत रहेका अस्पतालहरूसँग प्रतिष्ठानले सेवा लिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सेवा प्रदान गर्न सरकारले निर्देशन वा सहमति दिएमा सेवा प्रदान गर्नु सम्बन्धित अस्पतालको कर्तव्य हुनेछ ।

३२. समन्वय गर्न सक्ने: अध्ययन, अनुसन्धान क्षेत्रलाई गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउन प्रतिष्ठानले अन्य चिकित्सा क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गर्न सक्नेछ ।

३३. काजमा खटाउन सक्ने: मन्त्रालयले प्रतिष्ठानको आवश्यकता अनुसार प्रदेशमा कार्यरत जुनसुकै कर्मचारीलाई काजमा खटाउन सक्नेछ ।
३४. अन्य संस्थालाई समाहित गर्न सक्ने: (१) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका स्वास्थ्य विज्ञान सम्बन्धी कुनै संस्था प्रतिष्ठानसँग समाहित हुन चाहेमा प्रतिष्ठानले त्यस्तो संस्थालाई प्रतिष्ठानमा समाहित गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम संस्था समाहित गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
३५. काम कारवाही बदर नहुने: प्रतिष्ठानको कुनै पदाधिकारी वा सदस्यको स्थान रिक्त भै वा प्रतिष्ठानको कुनै संगठनको कुनै पदाधिकारी वा सदस्यको नियुक्ति वा मनोनयनमा त्रुटि भएको कारणले मात्र प्रतिष्ठानबाट भए गरेको काम कारवाही बदर हुनेछैन ।
३६. बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा: समितिका सदस्यहरूले समितिको बैठकमा भाग लिए वापत प्रचलित कानून बमोजिमको बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा पाउनेछन ।
३७. प्रतिष्ठानबाट प्रदान गरिने प्रमाणपत्रहरू: प्रतिष्ठानले यस ऐन अन्तर्गत स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रमाणपत्र र उपाधि प्रदान गर्न सक्नेछ ।

३८. वार्षिक प्रतिवेदन: प्रतिष्ठानको वार्षिक प्रतिवेदन उपकूलपतिले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र परिषद् समक्ष पेश गर्नेछ ।
३९. शपथ लिनुपर्ने: प्रतिष्ठानको पदाधिकारीको पदमा नियुक्ति भएको व्यक्तिले आफ्नो पदको कार्यभार सम्हाल्नु अघि तोकिए बमोजिमको ढाँचामा शपथ लिनु पर्नेछ ।
४०. अधिकार प्रत्यायोजन: प्रतिष्ठानले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारहरू मध्ये केही अधिकार परिषद्को कुनै समिति वा सदस्यलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।
४१. स्वास्थ्य र शिक्षा नीति अनुरूप कार्य गर्ने: प्रतिष्ठानले नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको स्वास्थ्य र शिक्षा नीति अनुरूप कार्य सञ्चालन गर्ने ।
४२. प्रदेश सरकारले आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने: प्रदेश सरकारले प्रतिष्ठानलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
४३. सम्पर्क मन्त्रालय: प्रतिष्ठानले प्रदेश सरकारसँग सम्पर्क राख्दा सामाजिक विकास मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

४४. विनियम तथा कार्यविधि बनाउने अधिकार: (१) यो ऐन कार्यान्वयन गर्न परिषद्ले आवश्यक विनियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम विनियम बनाउँदा सरकारसँग सहमति लिनु पर्नेछ ।

नेपालको संविधानको धारा २०१ को उपधारा (१) बमोजिम प्रदेश सभाबाट मिति २०७७।०७।०२ मा पारित भएको यो विधेयक प्रमाणित गर्दछु ।

.....
(सरोज कुमार यादव)